08/07/2020

Το Μετόχι του Αγίου Προκοπίου και ο Αρχιτέκτονας Θεόδωρος Φωτιάδης

/ Ιερές Μονές

Στα παλαιότερα χρόνια, το Μετόχιο του Αγίου Προκοπίου στην Έγκωμη της Λευκωσίας αποτελείτο από ένα μικρό πλινθόκτιστο ναό και μερικά μοναστηριακά κτήρια. Όπως μπορούμε να συμπεράνουμε από οθωμανικά έγγραφα της εποχής, το Μετόχιο ανήκε στην κυριότητα της Μονής Κύκκου τουλάχιστον από τα τέλη του 17ου αιώνα, και σε αυτό παράγονταν λάδι, ελιές, βαμβάκι, σιτηρά (σιτάρι, κριθάρι και ρόβι) και όσπρια (κουκιά, φακή και άλλα), ενώ διατηρούνταν επίσης κοπάδια με αιγοπρόβατα και αγελάδες με αξιόλογη παραγωγή γαλακτοκομικών προϊόντων.

- Του Κωστή Κοκκινόφταυ από το Κέντρο Μελετών Ιεράς Μονής Κύκκου

Στα τέλη του 19ου αιώνα, το Μετόχιο αυτό ανεδείχθη το σημαντικότερο στο δίκτυο των Μετοχίων της Μονής Κύκκου από τους Ηγουμένους Σωφρόνιο (1862-

1890) και Γεράσιμο (1890-1911), που το καθιέρωσαν επίσης ως το διοικητικό της κέντρο. Ο πρώτος συνδέθηκε με την ιστορία του από το 1855, που ανέλαβε ουσιαστικά τη διεύθυνση της Μονής, αντικαθιστώντας τον γηραιό Ηγούμενο Νεόφυτο (1826-1861), οπότε και ανήγειρε τον νέο ναό, που, όπως πληροφορεί σχετική επιγραφή στον εξωτερικό δυτικό τοίχο, ολοκληρώθηκε το 1861. Ο Σωφρόνιος συνέβαλε επίσης στην αύξηση της κτηματικής περιουσίας του με την αγορά, στις αρχές της δεκαετίας του 1880, των τουρκικών τσιφλικιών της Έγκωμης, του Αγίου Δομετίου και της Λακατάμειας. Στην ανάδειξη του Μετοχίου, παρόμοια υπήρξε η συμβολή του Ηγουμένου Γερασίμου, ο οποίος εργάστηκε συστηματικά για την ανάπτυξη της δενδροκαλλιέργειας, της κηπουρικής και της αμπελουργίας, με αποτέλεσμα να μετατραπεί σε πρότυπο γεωργικό κέντρο, από όπου οι νέες μέθοδοι που χρησιμοποιήθηκαν, διαδόθηκαν στον αγροτικό πληθυσμό του νησιού. Στον Γεράσιμο οφείλονται επίσης οι ελαιώνες και οι κήποι εσπεριδοειδών, που υπήρχαν γύρω από το Μετόχιο, μέχρι και τα νεότερα χρόνια.

Για τη μορφή που είχε μέχρι τότε το Μετόχιο του Αγίου Προκοπίου έχουμε υπόψη μας τη σχετική μαρτυρία του πρώτου Αρμοστή της Μεγάλης Βρετανίας στο νησί, Γκάρνετ Γούλσλεϊ, ο οποίος εγκαταστάθηκε σε αυτό, τον Αύγουστο του 1878, όπου και παρέμεινε μέχρι τον Δεκέμβριο του ίδιου έτους. Την ίδια περίοδο, γύρω από το Μετόχιο οργανώθηκε επίσης στρατόπεδο με μερικούς από τους στρατιώτες, που έφερε μαζί του ο Γούλσλεϊ. Είναι αξιοσημείωτο ότι οι Κύπριοι της εποχής είχαν υποδεχθεί τους νέους κυρίαρχους με αισθήματα αισιοδοξίας για την ευόδωση των εθνικών τους πόθων και ελπίζοντας σε καλύτερη διακυβέρνηση από το «φιλελεύθερο χριστιανικό έθνος των Βρετανών». Στο δε Μετόχιο του Αγίου Προκοπίου πραγματοποιήθηκε με την ευκαιρία αυτή επίσημη ύψωση της αγγλικής σημαίας, μετά από τέλεση πανηγυρικής δοξολογίας και εν μέσω αισθημάτων ευφορίας των παρευρισκομένων, γεγονός που απεικονίστηκε σε γκραβούρες των πρώτων χρόνων της Αγγλοκρατίας.

Στο προσωπικό του ημερολόγιο, ο Γούλσλεϊ περιγράφει διάφορα στιγμιότυπα από τη ζωή του στο Μετόχιο και τις σχέσεις του με τον Ηγούμενο Σωφρόνιο, τον οποίο φαίνεται ότι εκτιμούσε ιδιαίτερα. Εκεί τον συνάντησαν οι Βρετανοί περιηγητές Χέπγουωρθ Ντίξον και Άννυ Μπράσσεϋ, οι οποίοι σημείωσαν στο οδοιπορικό τους, ότι αρκετά από τα μοναστηριακά δωμάτια είχαν μετατραπεί σε γραφεία για τον Γούλσλεϊ και το επιτελείο του, ενώ στα υπόλοιπα διέμενε ο Ηγούμενος Σωφρόνιος με μερικούς μοναχούς. Όπως διευκρίνισε σε αφήγησή τουτο 1931, ο γηραιός Αρχιμανδρίτης Ιωσήφ (1848-1938), ο οποίος το 1878 υπηρετούσε ως δεξιός ψάλτης στον ναό του Μετοχίου, κανείς από τους Κυκκώτες μοναχούς δεν διατήρησε το κελλί του και όλα είχαν καταληφθεί από τους Βρετανούς, εκτός από ένα – δύο του δεύτερου πατώματος, στα οποία διέμενε ο Σωφρόνιος.

Σύμφωνα με όσα σημειώνει ο Γούλσλεϊ, στις δύο πλευρές της αυλής του ναού υπήρχαν μερικά κτήρια για τις αγροτικές ανάγκες του Μετοχίου, ενώ η τρίτη πλευρά αποτελείτο από μια μακρά σειρά χαμηλών διώροφων κτηρίων, στο κάτω πάτωμα της οποίας βρισκόταν το μαγειρείο και οι αποθήκες των σιτηρών, καθώς και ένα – δύο κελλιά, όπου ζούσαν μοναχοί, ενώ στον άνω όροφο υπήρχαν το ηγουμενείο και επτά κελλιά για τη διαμονή μοναχών.

Διαβάστε τη συνέχεια εδώ